

Farklı Meslek Gruplarının Hayat Sigortasına Bakışı ve Bireysel Emeklilik Sigortasının Geleceği

*N.Kemal ERDOĞAN

ÖZET

Türk sigorta sektörünün yeterince gelişmediği ve bu sektör içinde hayat branşının gelişmiş ülkelerdeki gibi bir ağırlığa sahip olmaması nedeniyle, uzun vadeli fon piyasasında hayat sigortasına alternatif olarak bireysel emeklilik sistemi düşünülmektedir. Ancak hayat branşının toplumda henüz gerekli güveni sağlayamamışken bireysel emeklilik sisteminin yeteri kadar bir gelişme göstereceği tartışmalıdır.

Anahtar Kelimeler : Sigortacılık , Bireysel emeklilik sistemi , Hayat sigortası

Abstract: Since Turkish insurance sector has not been developed properly and life insurance wasn't as important as developed countries in this sector, it is thought that individual retirement system is an alternative way to life insurance in the long-term fund market. However, individual retirement system is a controversial subject to make progress because of not having enough confidence in life insurance sector.

Keywords: insurance , individual retirement system, life insurance .

* Yard. Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi, İİBF. İşletme Bölümü

Giriş

Sigortacılığın en etkin fonksiyonu, fon yaratmak ve yaratılan fonları çeşitli yatırım enstrümanları vasıtası ile ekonomiye kazandırmaktır. Sigorta sektörünün yönettiği fonlar, sigortalının gönüllü tasarruflarıyla yaratılmakta, toplanan primler mali kesime aktarılarak rasyonel alanlarda yatırımlara yönlendirilmektedir. Gelişmiş ülkelerin en büyük kurumsal yatırımcıları arasında yer alan sigorta şirketlerinin fonları, teminat hesaplarında ve hayat fonlarında birikmektedir.¹ Hayat sigortası ; sigorta branşları içinde en önemli sigortalardan birisidir ve toplumda güven ihtiyacının karşılanmasında , sermaye piyasasına önemli ölçüde fon yaratması açısından da oldukça önemlidir.

Hayat sigortasının diğer sigortalarla arasındaki en büyük fark diğerlerinin belli bir süre içerisinde kurum veya kişilerin kendilerini olabilecek risklere karşı güvenceye almak istemelerinden dolayı daha yaygın olarak tercih edilmektedir. Hayat sigortası ise insanın hayatı boyunca karşı karşıya gelebileceği risklere karşı bir güvence sağlamak için yaptırılır. Ayrıca kişiler sadece tasarruf etmek amacıyla değil , gereksinimlerini sağlamak amacıyla hayat sigortası yaptırabilmektedir. Bu nedenle sigorta şirketlerinin sigorta yaptıracak veya yaptırmış olanlara gerekli güveni vermesi gerekir.

1. Hayat Sigortası Sektörünün Sorunları

Ekonomik olarak kalkınmış ülkelerde ana sigorta branşı hayat sigortasıdır ve dünyadaki prim üretiminin %60 'ı bu branştan elde edilmektedir. Türkiye'de ise 1999 yılı itibariyle 175 trilyon liralık hayat istihali, toplam prim üretiminin % 18 kadardır ve hayat sigortalarının toplam tasarruftan aldığı pay %1 kadardır. ²Bu da göstermektedir ki ülkemizdeki hayat sigortası branşı fon toplam görevini yerine

¹ Çağatay Ergonekon , Sigorta sektörü s.3-4

² Erdoğan Sergici, Sigorta ve pazarlama , Makaleler , s. 113-114

getiremediği gibi sigortalıları da memnun etmemektedir. Üstelik Türkiye'de hayat sigortası işletmeleri sigortalının ilerideki gereksinimlerini sağlayacak biçimde korunulacağı güvencesini vermeleri bir yana , piyasadaki cari faiz oranı üzerinden değerlendirmeleri olanağı bile sağlayamamaktadır.³

Ülkemiz ekonomisinin içinde bulunduğu kronik enflasyon ve gelir dağılımındaki dengesizlik sigorta sektörünü olumsuz etkilemiştir. Sigorta sektörünün büyüme hızı yıllık enflasyonun üzerinde gerçekleşmiş olmasına rağmen prim tahsilat oranlarının giderek düşmesi sigorta şirketlerinin yatırıma yönlendirdikleri fonlardan elde ettikleri gelirlerin , toplam prim hacmine oranı azalmıştır. Ülkemizde 1988 yılından itibaren sigorta şirketlerinin kurulması serbest bırakılmış bu nedenle şirket sayısı artmıştır. Ancak şirket sayısının artması sigorta sektörünün GSMH (Gayri Safi Milli Hasıla) deki payında fazla bir artış sağlamamıştır. Ayrıca yeni kurulan şirketler yeni pazar yaratmak yerine haksız rekabeti yoğunlaştırmıştır.⁴

Türkiye'de hayat sigortasının gelişmemesindeki önemli faktörler arasında enflasyonist baskı, toplumun hayat sigortası hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması , kaliteli ve yetişkin eleman yetersizliği, sigorta şirketlerinin tutum ve davranışları , haksız rekabet sonucu pazardan daha fazla pay almak isteyen şirketlerin yarattığı güvensizlik olarak sıralanabilir.

2. Uygulama

2.1 Araştırmanın tanımı

Bireylerin yaşamında hayat sigortası yaptırmalarını etkileyen faktörler göz önüne alındığında hayat sigortası yaptırmaya yönelik bakış açılarını ve beklentileri ortaya çıkaracak bir araştırma yapılmıştır. Ayrıca belli gelir düzeyindeki bireylerin hayat sigortasına bakış ve beklentilere göre bireysel emeklilik sigortasının gelecekteki durumuna ilişkin bir değerlendirme yapabilmek için bu çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada farklı meslek grupları çalışanlarının farklı bakış açıları olabilecekleri düşünülmüştür. Söz konusu meslek gruplarında çalışanların hayat sigortası yaptırmaya yönelik görüşlerinin ortaya konulması amacıyla yapılan çalışmada veri toplama tekniği olarak anket kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan anket formunda cinsiyet , yaş , en son bitirilen okul, meslek , aylık gelir durumu , medeni durum ve sahip olunan çocuk sayısı gibi demografik sorular yer almıştır. Bunun yanında hayat sigortası olup olmadığı sorusuna ilişkin soru; var , hiç olmadığı ve daha önce vardı şeklinde yer almış bu sorunun çıktısına göre anket formundaki diğer sorular üç kısma ayrılmıştır.

Hayat sigortası olanlar ; kaç yıldır hayat sigortasına sahip oldukları , aile fertlerinin hayat sigortası olup olmadığı , hayat sigortası yaptırma nedenleri , hayat sigortası yaptıranların şirketle nasıl tanıştıkları , sigorta şirketine güven duyup-

³ Özdemir Akmut , Hayat sigortası ,s.143

⁴ Selma Alkan, Sigorta sektörü , s.17

duymadığı , ödeme koşulları ve geri ödeme koşullarının yeterli olup-olmadığı ve son olarak şirketten geleceğe yönelik beklentilerinin neler olduğuna yanıt vermişlerdir.

Daha önce hayat sigortasına sahip olanlar ; kaç yıllık hayat sigortasına sahiptiler, hayat sigortasını bırakma nedenleri , tekrar hayat sigortası yaptırmayı düşünüp-düşünmedikleri ve tekrar hayat sigortası yaptırma nedenlerinin neler olduğuna yanıt vermişlerdir.

Hiç hayat sigortası yaptırmayanlar ; hayat sigortası yaptırmama nedenleri ve ileride hayat sigortası yaptırmayı düşünüp-düşünmedikleri sorularına yanıt vermişlerdir.

Tanımlayıcı nitelikteki bu araştırmada anket formunda yer alan söz konusu sorularla yanıtlayıcıların sigorta şirketlerine bakış açıları ortaya konularak , güven konusu irdelenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda bu çalışmayla daha sonra yapılacak genelleyici araştırmalara bir adım oluşturmak da amaçlanmıştır.

Hayat sigortasına ilişkin çalışmamızda araştırma evrenimizi Eskişehir ilinde farklı meslek gruplarında çalışan bireyler oluşturmaktadır. Bu evren içerisinde farklı meslek gruplarında çalışan bireyler esas alınarak tabakalı örnekleme tekniğine göre 260 birey örneklemeimize seçilmiştir. Örnekleme seçilen 260 kişiye uygulanan anket sonucunda toplanan veriler SSPS 10.1 paket programında değerlendirmeye alınmıştır.

2.2 Analiz

Çalışmada farklı meslek gruplarında çalışan bireylerin hayat sigortası yaptırmaya yönelik görüşlerini ortaya çıkaran sorulara verilen yanıtlar öncelikle frekans tablolarıyla gösterilmiştir. Ayrıca demografik faktörler arasında ilişkilerin (sigorta şirketine ulaşma ile şirkete güven duyup-duymama vb. faktörler) χ^2 (Ki-kare) analiziyle belirlenmesi yoluna gidilmiştir.

Tablo 2.1 Hayat Sigortası Anketini Yanıtlayanların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		Yanıtlayıcı Sayısı	%			Yanıtlayıcı Sayısı	%
Cinsiyet	Bay	178	68,5	En Son Bitirilen Okul	İlkokul	4	1,5
	Bayan	82	31,5		Orta-Lise	30	11,5
		260	100		Yüksekokul	90	34,6
Medeni Durum	Evli	211	81,2		Lisanüstü	112	43,1
	Bekar	49	18,8		Diğer	24	9,2
		260	100			260	100
Yaş	20-30	35	81,2	Meslek Grubu	Öğretim Üyesi	79	30,4
	30-40	122	18,8		Doktor	63	24,2
	40-50	61	81,2		Eczacı	44	16,9
	50-60	33	18,8		Avukat	35	13,5

	60+	9			Serbest Meslek	32	12,3
		260	100		Diğer	7	2,7
Aylık Gelir	500-700	65	25			260	100
	700-900	54	20,8				
	900-1100	68	26,2				
	1100-1300	35	13,5				
	1300+	38	14,6				
		260	100				
Çocuk Sayısı	Yok	85	32,7				
	1	85	32,7				
	2	74	28,5				
	3	12	4,6				
	4	4	1,5				
		260	100				

Tablo 2.2 Hayat Sigortası

Hayat sigortası	Yanıtlayıcı Sayısı	%
Var	73	28,1
Daha Önce Vardı	56	21,5
Hiç Olmadı	131	50,4
	260	100

Tablo 2.1 ve Tablo 2.2 de hayat sigortasını yaptırmaya yönelik görüşlerinin alındığı 260 bireyin demografik özelliklerinin frekans tablosu yer almaktadır. Söz konusu tabloya göre yanıtlayıcıların % 49,9'u 30-40 yaş arasında ve %68,5'i Bay'dır. Yanıtlayıcılar %43,1 oranla Lisansüstü eğitimi almıştır. Ankete katılan bireylerin %81,2'si evli, çocuğu olmayan veya 1 çocuğa sahip birey sayısı 85 kişidir. 260 bireyden 73'nün hayat sigortası var, 56'sı daha önce yaptırmış ve 131'i ise hiç hayat sigortası yaptırmamıştır.

Tablo 2.3: Hayat Sigortası Yaptıranların Sahip Oldukları Hayat Sigortasının Genel Yapısı

		Yanıtlayıcı Sayısı	%			Yanıtlayıcı Sayısı	%
Hayat Yıldır Hayat Sigortası	1 Yıldan Az	17	23,3	Aile Fertlerinin	Evet	34	46,6

Var	1-3	21	28,8	Hayat Sigortası	Hayır	39	53,4
	3-5	10	13,7				
	5-7	9	12,3				
	7-9	7	9,6				
	9+	9	12,3				
		73	100			73	100
Hayat Sigortası Yaptıranların Şirkete Ulaşma Kuralı				Yanıtlayıcı Sayısı	%		
	İlanlardan Gördüm			4	5,5		
	Arkadaş ve Yakın Tavsiyesi			20	27,4		
	Reklamlar			5	6,8		
	Deneyim			8	11,0		
	Sigorta Elemanı Satışı			31	42,5		
	Diğer			5	6,8		
		73	100				

Tablo 2.3de hayat sigortası yaptıran 73 kişinin hayat sigortaları %28,8 lik bir oranla 1-3 yıl arasındadır. Aile fertlerinin hayat sigortası olup-olmadığı %46,6 ve %53,4 lük bir yüzdeyle hemen hemen eşittir. Hayat sigortası yaptırılan şirkete ulaşma kararı büyük bir çoğunlukla 42,5 lik bir yüzdeyle sigorta elemanı satışıyla meydana gelmektedir. Bu da göstermektedir ki ; sigorta yaptırmış olan bireyler sigorta elemanının verdiği bilgiye dayanarak hayat sigortası yaptırmıştır. Bu durumda sigorta elemanların pazarlama da önemli bir role sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 2.4 Hayat Sigortası Yaptıranların Hayat Sigortasına Genel Bakışı

Hayat Sigortası Yaptırma Nedenleri	Yanıtlayıcı Sayısı	%	Ödeme Koşulları Birikimin Yeterli Olup Olmadığı	Yanıtlayıcı Sayısı	%
Geleceği Güven Altına almak	34	46,6	Kesinlikle Katılıyorum	5	6,8
Emeklilikte Ek Gelir Sağlamak	26	35,6	Katılıyorum	34	46,6
Tasarruf Yapmak	31	42,5	Fikrim Yok	13	17,8

Aileyi güvence altına almak	30	41,1	Katılmıyorum	16	21,9
Diğer	2	2,8	Kesinlikle Katılmıyorum	5	6,8
	73	100		73	100
Sigorta Şirketinden Geleceğe Yönelik Beklentiler				Yanıtlayıcı Sayısı	%
Sigorta Bitimindeki Aylığın Tatmin Edici Olması				52	71,2
Kredi Kullanılması				12	16,4
Prim Ödemelerinde Kolaylık Sağlanması				29	39,7
Diğer				3	4,2

Hayat sigortası yaptıranların hayat sigortası yaptırma nedenlerinin dağılımı Tablo 2.4 de verilmektedir. Söz konusu nedenlere verilen yanıtlar birden fazla yanıtlama esnekliğine sahiptir. Tablodan görüleceği üzere bireyler %46,6 lık bir yüzdeyle gelecekteki güvence altına almak istemişlerdir. Sigorta yaptıran nedenleri arasında sigorta elemanının iknası da %2,8 lik bir yüzde ile en az görülen nedeni oluşturmaktadır. Hayat sigortası yaptıranların %90,4 'ü şirketine güven duyuyorken , ödeme koşullarının ve verilecek birikimin yeterli olduğu görüşüne katılanların oranı %46,6 dır. Sigorta şirketinden geleceğe yönelik beklentiler arasında elde edilen birikimin artırılması ve ödenecek aylıkların tatmin edici olmasını isteyen yanıtlayıcı sayısı 52 iken , sigorta şirketinin güven verici olmaya devam etmesini alternatif bir yatırım aracı olmasını isteyen yanıtlayıcı sayısı 3 kişidir. Yine tablodan görüleceği üzere prim ödemelerinde kolaylık sağlanması beklentiler arasında dikkat çekmektedir.

Tablo 2.5 Daha Önce Hayat Sigortası Yaptıranların Hayat Sigortasına Genel Bakışı

Kaç Yıllık Hayat Sigortası Vardı	Yanıtlayıcı Sayısı	%	Hayat Sigortası Bırakma Nedenleri	Yanıtlayıcı Sayısı	%
1-2 Yıl	23	41,1	Sigorta Şirketine Olan Güvensizlik	16	28,6
2 -4 Yıl	6	10,7	Sigorta Bitimi Birikimin veya Aylığı Yetersiz Oluşu	39	69,6
4 -6 Yıl	12	21,4			

			Ekonomik Koşulların İyi Olmaması	3	5,4
6 -8 Yıl	2	3,6	Diğer	14	25,0
8+	13	23,2			
	56	100			
Tekrar Hayat Sigortası Yaptırma	Yanıtlayıcı Sayısı	Yüzde %	Tekrar Hayat Sigortası Yaptırma Nedenleri	Yanıtlayıcı Sayısı	%
Evet	10	17,9	Daha İyi Bir Şirketle Karşılaşma	3	5,4
Hayır	46	82,1	Sigorta Bitiminde Birikim veya Aylığın Yeterli Olması	12	21,4
	56	100	Diğer	3	5,4

Daha önce hayat sigortası yaptırmış olan 56 yanıtlayıcının hayat sigortasına genel bakışı Tablo 2.5 de gösterilmektedir. 1-2 yıllık hayat sigortasına sahip olan yanıtlayıcı sayısı 23 kişidir. Tekrar hayat sigortası yaptırmak istemeyenler %82 lik bir yüzde ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Hayat sigortası bırakma nedenleri arasında en önemlisi geri ödenecek birikim veya aylığın yetersiz olduğu %69,9 luk bir yüzdeye sahiptir. Bireylerin yanlış bilgilendirildiği veya şirketin kapanma vb. nedenler %3' lük bir yüzdeye sahiptir.

Tablo 2.6 Hiç Hayat Sigortası Yaptırmayanların hayat Sigortasına Genel Bakışı

Hayat Sigortası Yaptırmama Nedenleri	Yanıtlayıcı Sayısı	%	İleride Hayat Sigortası Yaptırma	Yanıtlayıcı Sayısı	%
Sigorta Şirketine Güvensizlik	77	58,8	Düşünüyorum	32	24,4
Sigorta Bitiminde Birikimin veya Aylığın Yetersiz Oluşu	61	46,6	Düşünmüyorum	99	75,6
Vefat Halinde Teminatın Yetersizliği	18	13,7			
Hiç Hayat Sigorta tanıtımı ile Karşılaşmaması	16	12,2			

Diğer	18	13,9			
				131	100

Hiç hayat sigortası yaptırmayan 131 kişinin hayat sigortası yaptırmama nedenleri ,ileride hayat sigortası yaptırmayı düşünüp-düşünmediklerine ilişkin yanıtların dağılımı Tablo 2.6 da verilmiştir. 131 kişinin birden fazla yanıtlayabileceği hayat sigortası yaptırmama nedenleri arasında % 58,8 lik bir yüzdeyle sigorta şirketlerine güvensizlik yer almıştır. Büyük çoğunlukla ileride hayat sigortası yaptırmayı düşünmeyen kişilerin nedeninin güvensizlik olduğu görülmektedir. Diğer nedenlerin arasında prim ödemelerinin istek dışında değiştirilmesi , ekonomik nedenler ve sigorta anlayışının anlaşılmasında olarak sıralanmıştır. İleride hayat sigortası yaptırmayı istemeyenler ise 99 kişidir. Ayrıca tablodan görüleceği üzere vefat teminatındaki yetersizlik pek fazla önemsenmemektedir.

Tablo 2.7 : Yanıtlayıcıların Demografik Özellikleriyle Hayat Sigortası Özelliği Arasındaki İlişkinin χ^2 (Ki-Kare) Analizi

Hayat Sigortası Yaptırma - Yaptırmama İle Demografik Özellikler	S.D	χ^2 (Ki-Kare)	Kontenjans Katsayısı	P
Cinsiyet * Hayat Sigortası	2	3,154		0,207
Yaş * Hayat Sigortası	8	10,548		0,229
Okul * Hayat Sigortası	8	18,426	0,257	0,018*
Meslek * Hayat Sigortası	10	50,814	0,404	0,000*
Aylık Gelir * Hayat Sigortası	8	9,553	0,188	0,298
Medeni Durum * Hayat Sigortası	2	3,333	0,112	0,189
Çocuk Sayısı * Hayat Sigortası	8	6,464	0,156	0,595
Yaş*Hayat sigortası*Meslek				
20-30	10	19,749	0,601	0,050*
30-40	10	33,442	0,464	0,000*
40-50	10	8,842		0,547
50-60	10	13,781		0,183
60+	2	6,107	0,636	0,047*
Cinsiyet*Meslek *Hayat Sigortası				
Bay	10	30,726	0,384	0,001*
Bayan	10	28,428	0,507	0,000*
Aylık Gelir*Meslek*Hayat Sigortası	8	22,037	0,503	0,032*

Öğretim Üyesi	8	19,701	0,517	0,012*
Doktor	10	18,547	0,463	0,046*
Eczacı	10	21,843	0,620	0,016*
Avukat	6	14,677	0,528	0,023*
Serbest Meslek				

Tablo 2.7 de verilen yanıtlayıcıların demografik özellikleriyle hayat sigortası özelliği arasındaki ilişki öncelikle iki faktör arasında araştırılmıştır. Daha sonra üç faktör arasında ilişki incelenmiştir. Sadece en son bitilen okul ile hayat sigortası arasında ve meslek ile hayat sigortası arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. En son bitirilen okul ve meslek grubunun ayrı ayrı sigortasının olması, daha önce olması ve hiç olmaması üzerinde etkilidir. Var olan bu ilişkilerin büyüklüğü de kontenjans katsayısının değerleriyle belirlenmiştir. Her iki anlamlı ilişkinin χ^2 değerleri sırasıyla 18,426 ve 50,814 olarak bulunmuştur. bu değerlere karşı gelen kontenjans katsayıları da 0,257 ve 0,404 olarak elde edilmiştir. Bu kontenjans katsayılarına göre de hem en son bitirilen okul hem de meslek grubu ile hayat sigortası arasındaki ilişki için orta dereceye yakın bir ilişki olduğu söylenebilir. Tek başına yaş-hayat sigortası, aylık gelir-hayat sigortası, medeni durum-hayat sigortası ve sahip olunan çocuk sayısı ve hayat sigortası arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yaş, hayat sigortası ve meslek grubu bir arada alındığında kısmi ki-kare tabloları yardımıyla 20-30, 30-40 ve 60+ yaş grubu hayat sigortası ve meslek grubu arasında istatistiki olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu üç yaş grubuna ait kısmi ki-kare değerlerine ilişkin bulunan P değerleri sırasıyla 0,032, 0,000 ve 0,047 $\alpha = 0,05$ den küçüktür. Bu anlamlı ilişkilerin büyüklüğü de 30-40 yaş grubu için orta düzeyde, 20-30 ve 60+ yaş grubu için ise orta düzeyin üzerinde ilişkiyi göstermektedir. Cinsiyet, meslek grubu ve hayat sigortası arasındaki ilişki ele alındığında kısmi ki-kare tablolarında Bay ve Bayanlar için elde edilen ki-kare değerleri sırasıyla 30,726 ve 28,428 istatistiksel olarak anlamlıdır ve orta düzeyde ilişkileri yansıtmaktadır.

Aylık gelir, meslek ve hayat sigortası ele alındığında her meslek arasındaki kısmi ki-kare tablo değerlerine P değerlerinin hepsi $\alpha = 0,05$ den küçük olduğu için ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Sadece avukatlara ilişkin ilişki orta düzeyin üstü değerleri için ise orta düzeyde ilişkinin varlığı söz konusudur.

Tablo 2.8 : Hayat Sigortası Yaptıranların Hayat Sigortasına Güvenlerine İlişkin χ^2 (Ki-Kare) Analizi

Hayat Sigortası İle İlgili Özellikleri	S.D	χ^2 (Ki-Kare)	Kontenjans Katsayısı	P
Kaç Yıldır Hayat Sigortası Var * Ödeme Koşulları ve Sigorta Sonu Birikimin Yeterli Olduğu Görüşüne Katılıp-Katılmama * Çalışılan Şirkete Güven Duyulup-Duyulmadığı				
Evet	20	33,026	0,578	0,034*
Hayır	8	10,111		0,257

Tablo 2.8 de hayat Sigortası yaptırmış olanların hayat sigortasına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Hayat sigortasına sahip olanların sigorta sonu birikimlerin yeterliliği ve çalışılan şirkete güven duyulup -duyulmadığı arasında istatistiksel olarak bir ilişki vardır. Bu ilişki sadece güven duyanların oluşturduğu ki-kare değeri için geçerlidir.

Çalışmamızda meslek gruplarına göre hayat sigortasına sahip olan veya hiç olmayan kişilerin demografik özelliklerine göre dağılımları ve hayat sigortasına ilişkin genel görüşleri belirlenerek güven duygusunun varlığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Büyük çoğunluğu bay olan, evli olan ve 30-40 yaş grubunda olan yanıtlayıcıların eğitim düzeyleri çoğunlukla lisansüstünü göstermektedir. İyi bir gelire sahip olan ve genellikle seçkin meslek gruplarında yer alan yanıtlayıcılar çoğunlukla hiç çocuk sahibi değil veya 1 tane çocuğa sahiptirler. hayat sigortası yaptıranlar sigorta şirketine güven duymaktadırlar. Çünkü sigorta şirketine arkadaşlarının tavsiyesi veya sigorta şirketinin elemanının iknasıyla ulaşmışlardır. Hayat sigortası yaptıranların bu güven duygusu doğrudan sorulan güven duyuyor musunuz sorusuna verilen %90,4 lük bir yanıtla da ortaya konulabilir.

Daha önce hayat sigortası yaptıranlar ise büyük çoğunlukla 1-2 yıldan sonra sigorta şirketinden ayrılmışlardır. Şirketten ayrılma nedenlerinin ikinci sırasında sigorta şirketine güven yer almıştır. %82,1 lik yüzde ile yanıtlayıcılar tekrar hayat sigortası yaptırmayı düşünmemektedirler.

Hiç hayat sigortası yapmayanlar ise %58,8 lik bir yüzde ile sigorta şirketine güven duymamakta ve %75,6 lık bir yüzde ile de hayat sigortası yaptırmayı düşünmemektedirler.

Bu üç grubun ilkinde yer alanların sigorta şirketine güveni doğru bir şirketle tanışmış olmalarından ve sigorta şirketiyle uzun süre çalışıyor olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu faktörlere ilişkin χ^2 analiz sonuçları da bunu ortaya çıkarmaktadır.

Daha önce hayat sigortası yaptırmış olanlarla ve hiç yaptırmamış olanların sigorta şirketine güven duymamaları onların tekrar veya ileride yeni bir hayat sigortası yaptırmayı düşünmemelerine neden olmaktadır. Bu güvensizlik ; birikimleri ve ödemeleri yeterli bulmamalarından kaynaklanmaktadır.

İleriki çalışmalarda çeşitli faktörler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde kullanılan χ^2 analizinden sonra ileri analiz teknikleri kullanılarak kapsamlı sonuçlar elde edilebilir. Bu çalışmayla sigorta şirketlerine kişilerin güven duyabilmesi için kendilerini müşteri hizmetlerine ve sigorta anlayışına daha uygun olarak ifade etmelerinin gerekli olduğu ortaya konulmaktadır.

Bu çalışmanın sonucunda da görüldüğü üzere ankete katılan meslek grupları ekonomik olarak orta ve üst grupta yer almaktadır. Sonuç olarak hayat sigortasına henüz yeterince güven sağlanamamıştır.

3. Hayat Sigortası ve Bireysel Emeklilik Sigortasının Geleceği

Türkiye'de sigorta sektörü içerisinde hayat branşı istenen düzeye ulaşamamıştır. Burada hayat sigortası sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin topluma güven vermemesi ve ülkenin ekonomik durumu önemli bir yer tutmaktadır. Sigortacılık sektörü içinde en zayıf durumda olan hayat sigortasının sorunlarının ele alınıp geliştirilmesi yerine hayat sigortasına alternatif olarak yeni bir sistem arayışına girilmiş ve bireysel emeklilik sistemi gündeme gelmiştir.

3.1 Bireysel Emeklilik Yasası

Ülkemizde sosyal güvenlik alanında yaşanan mali , kurumsal ve idari yapılanmalara çözüm bulmak amacıyla Ağustos 1999 da sosyal güvenlik reformuna ilişkin temel düzenlemeler yapılmıştır. Bu amaçla bireysel emeklilik yasa tasarısı

çıkarılmıştır. "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu" ile bireylerin emekliliğe yönelik gönüllü tasarruflarını düzenleyen bireysel emeklilik hesaplarına dayalı fonlu bir sistem öngörülmektedir. Bireysel Emeklilik kanunu ile düzenlemelerde ; emeklilik konusunda uzmanlaşmış , güçlü mali bünyeye ve büyük sermayeye sahip emeklilik şirketlerin hizmet sunması ; birikimlerin reel değerinin korunması ve yüksek getiriyi sağlamak amacıyla bireysel emeklilik hesaplarındaki varlıkların uzman portföy yönetim şirketleri tarafından yönlendirilmesi ; tüm birikimlerin sadece bireysel emeklilik sistemine üye olanlara yönelik çıkarılacak emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmesi ;katılımcıların hesaplarını sürekli bir şekilde kontrol edebilecek elektronik alt yapının oluşturulması gibi hususlar temel amaçlar arasında alınmıştır⁵.

3.2 Hayat Sigortası ve Bireysel Emeklilik Sigortasının Değerlendirilmesi

Bireysel emeklilik sistemi ile birlikte hayat sigortası şirketleri ve kurulması düşünülen bireysel emeklilik şirketleri arasında yoğun rekabet yaşanacaktır. Hayat sigortası ölüm ve hayatta kalma olguları üzerine kurulmuştur ve aynı zamanda kişinin gerek kendisinin gerekse yaşamın her devresinde ihtiyacını karşılayacak şekilde düzenlenmiştir. Bireysel emeklilik ve hayat sigortası arasındaki temel farklar şu şekilde sıralanabilir. Hayat sigortasında sigortalı poliçede belirtilen süre sonunda emeklilik aylığı almaya başlar , sigortaya giriş 60 yaşına kadar mümkün olmakta , sigorta sözleşmesi boyunca ödenen primler sigorta şirketinin belirlediği yatırım araçlarında değerlendirilir , yıllık primlerin asgari 5 katı kadar ölüm teminatı ,kaza ile ölüm ve maluliyet teminatı isteğe bağlı olarak alınabilmektedir. Bireysel emeklilik sisteminde emekli olma yaşı 56 ve en az sistemde 10 yıl kalma zorunluluğu vardır , emeklilik sözleşmesi boyunca katılımcının tasarrufları kendi seçeceği fonlarda değerlendirilir , sözleşme devam ederken istenirse sigorta şirketi değiştirilebilir ve katılımcı isterse risk sigortalarını ek olarak alabilir.

Sonuç

Türkiye'de sosyal güvenlik sistemi dünyanın bir çok ülkesinde olduğu gibi bir krizle karşı karşıyadır. Ancak Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemindeki kriz gelişmiş ülkelerdekilerden farklılık göstermektedir. Kıta Avrupa'sındaki kriz nüfusun yaşlanmasından dolayı yaşlıların emekliliğini karşılayacak yeterli genç nüfusun olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bazı Avrupa ülkeleri devlet üzerindeki yükü hafifletmek için özel emeklilik sistemine geçmeye başlamıştır. Türkiye'de ise durum farklıdır ; uzun yıllar devam eden yüksek enflasyon ,ülkenin ekonomik durumu ve sigorta şirketlerinin yapmış olduğu uygulamalar sigorta sektörünün sorunları ağırlaştırmıştır. Özellikle hayat sigortası branşı sigortacılık sektöründe en zayıf durumdadır. Yapılan çalışma sonucundan da görüleceği üzere

⁵ Y.Beyazıt Önal , Türkiye'de bireysel özel emeklilik sistemi , s.96-97

orta gelir grubunda bile hayat sigortasına yeterince ilgi gösterilmemektedir. Bu nedenle belirsizliklerle dolu bireysel emeklilik sisteminin yeteri düzeyde bir ilgi göreceği şüphelidir. Sonuç olarak hayat sigortası branşının geliştirilmesi yerine hayat sigortasına alternatif olarak bireysel emeklilik sisteminin ortaya çıkarılması sigortacılık sektöründeki sorunları daha da artıracaktır.

Kaynaklar

Akmut Ö., Hayat Sigortası (Teori ve Türkiye'deki Uygulama) , Sevinç Matbaası , Ankara , 1980

Alkan S. , Sigorta Sektörü , Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O , Sektörel Araştırmalar Serisi No:22, 2000

Aybay S., Türk Sigorta Sektörünün Gelişimi , Sorunları ve Çözüm Önerileri : Güncelleştirilmiş Pazarlama Karması- 7P's Yaklaşımıyla Uygulamalı Bir Araştırma ,Reasürör , Sayı:44,2002

Ergenekon ,Ç , Sigorta Sektörü , İMKB Sektörel Araştırma Serisi No:5 , 1995

Önal , B. , Türkiye'de Bireysel Özel Emeklilik Sistemi , Tügiad Ekonomi Ödülleri Kitapları-3, 2000

Özdamar K. , Paket programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I , Anadolu Üniversitesi Yayınları , 1997

Özmen A. , Uygulamalı Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri , Anadolu Üniversitesi Yayınları , Eskişehir , 2000

Sergici E. , Sigorta ve Pazarlama : Makaleler , Can Matbaa , İstanbul , 2001

Serper , Ö. , Gürsakal , N. , Araştırma Yöntemleri , Filiz Kitapevi , İstanbul , 1989

Yamane P. , Temel Örneklem Yöntemleri , Çeviri: Alptekin Esin , Celal Aydın. M.A Bakır , Esen Gürbüzsel , Litaratür Yayıncılık , İstanbul ,2001

-----, Hayat Sigortası Semineri , İstanbul , 1991

-----, Türkiye'de Hayat Sigortaları Seminer , Tebliğler -Panel , İstanbul , 1993

-----, Türkiye'de Sigortacılık Sektörünün Sorunları ve Yeni Açılımlar ,
İTO, Yayın No:2002-3